

บทความงานวิจัยเรื่อง

ทัศนคติของเยาวชนมุสลิมและภาคประชาสังคมกับกรณีการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของ กลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี

Attitudes of Muslim Youth and Civil Society Organizations upon an Expression of Malayu Identity in
the Multicultural Area of Saiburi, Pattani Province

นายธนาชาติ รักนุ้ย

Thanachat Raknui

thanachat43766@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติในการแสดงอัตลักษณ์มลายูของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี กรณีการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อศึกษาทัศนคติของภาคประชาสังคมที่มีต่อการแสดงออกในอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูในพื้นที่จังหวัดปัตตานี กรณีการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี 3) เพื่อเสนอแนะการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมต่อภาคส่วนต่าง ๆ ในการสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล เลือกจากเยาวชนและภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมในกิจกรรมครั้งนั้น มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน ซึ่งคัดเลือกจากเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมและเยาวชนแกนนำในสถานศึกษา จำนวน 9 คน ภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน และศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ วิเคราะห์ หาข้อสรุป และเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนหนึ่งรับรู้ข่าวสารจากการบอกต่อ จากการชักชวนของรุ่นพี่ เพื่อน ๆ จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแอปพลิเคชันต่างๆ มีการประสานงานไปยังคนที่รู้จักในพื้นที่ พบว่าเยาวชนส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นการเฉลิมฉลองในเทศกาลอารีรายอ โดยมีการรวมตัวในหมู่บ้านและอำเภอแล้วเคลื่อนตัวไปยังสถานที่จัดงาน ผู้จัดงานต้องการให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเองและต้องการให้ภาครัฐเข้าใจในอัตลักษณ์มลายู เหตุที่จัดที่หาดวาสูกีร์ อำเภอสายบุรี เพราะมีความปลอดภัย ได้รับอนุญาตจากผู้นำในท้องถิ่น อัตลักษณ์ที่ต้องการให้แสดงออก การแต่งกายชุดมลายูที่ถูกต้อง มีการแสดงปันจักสีลัต และการ

กล่าวคำสัตย์ปฏิญาณ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เยาวชนรักและหวงแหนในแผ่นดินเกิด ถือกำเนิดในความเป็นมลายู และเชื่อว่าเยาวชนคือความหวังของสันติภาพที่ต้องการอธิบายความเป็นตัวตนคนไทยเชื้อสายมลายู การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายและการออกกฎหมายนั้น ภาครัฐจะต้องเอื้อต่อวิถีชีวิต และอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิม รวมทั้งควรต้องจริงจังและแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ไม่บังคับใช้วัฒนธรรมเชิงเดียว มีความต่อเนื่องของผู้นำในการแก้ปัญหา รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมให้มากยิ่งขึ้น

Abstract

The objectives of this study are 1) to study the attitudes in expressing Malayu identity among Muslim juveniles in Pattani Province; The Case of Expression in Malayu Identity of Muslim Youth in a multicultural area at Saiburi, Pattani 2) to study the attitudes of civil society toward the identity expression of Malayu youth in Pattani; The Case of Expression in Malayu Identity of Muslim Youth in the multicultural area at Pattani 3) to suggest the expression of Muslim youth's Malayu identity to various sectors to create understanding and promote coexistence in a multicultural society. The qualitative research method is applied, using semi-structured interviews with selected criteria for interviewees based on juvenile and civil society participation in the event. The 12 key informants were selected. They are 9 event participants and event leaders, and 3 representatives from civil society organizations. Researching documents related to research were synthesized and analyzed. The research finding and recommendations were presented.

This study revealed that some participants in the activities received news by word of mouth from their seniors, friends, electronic media, and social media platforms. As for coordination with local people, we found that most of the youth thought the event was a Hari Raya celebration that gathers village people and district people to travel to an event's venue. The purpose of the organizer is to promote the understanding of Malayu identity to both younger participants and the government. The event was held at Wasukri Beach, Sai Buri District, Pattani Province because obtaining permission to facilitate an event was safe and convenient. The identities that were expressed include authentic Malayu dress, Panchak Silat performance, and the oath of allegiance. Those activities were aimed to value the Malayu culture and cherish the motherland among the younger generation that was born into Malayu and believe that youth is the hope of peace. Therefore, it is considered a peaceful way to explain the identity of Thai's Malayu. This study provided

policy proposal to help establish laws and regulations that the governor must willing to support their lifestyle and Muslim identity including being truthful, continuing to resolve the problem or issue that occurs, non-enforcement applying mono-culturalism, the leader keeps resolving problems regularly, and supporting activities for children and youth in the area

บทนำ

จากเหตุการณ์เทศกาลฮารีรายอ อีดิลฟิตรี จัดกิจกรรม MELAYU RAYA 2022 ณ หาดวาสุกรี ตำบล ตะลุมพันธ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี มีการชุมนุมของเยาวชนและประชาชนซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการแสดงเชิงอัตลักษณ์ ด้วยแต่งกายด้วยชุดพื้นถิ่นมลายู การแสดงปัญจะสีลัต ธงของ สถาบันกลุ่มของตนเอง มีสัญลักษณ์บางอย่างที่เป็นความเสี่ยงต่อความมั่นคงของไทย การแสดงในอัตลักษณ์ มลายูของประชาชนและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีจำนวนมากกว่า 10,000 คน (อ้างอิงคำให้สัมภาษณ์ ของนายฮาซัน ยามาตีบุใน BBC ไทย) มีการตั้งคำถามจากส่วนราชการ และมีการแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบ การจัดกิจกรรม และเชิญแกนนำเยาวชนไปให้ข้อมูล และมีการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกโซเชียลในเรื่องความ เหมาะสม มีกลุ่มประชาสังคมได้สะท้อนความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าว การจัดกิจกรรมการแสดงออกดังกล่าวผู้ จัดหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องการสื่อถึงอะไร เพื่อหาเหตุผลในการแสดงอัตลักษณ์ดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถหา แนวทางการสร้างความรับรู้ทำความเข้าใจในอัตลักษณ์พื้นที่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้อย่างยั่งยืน ทำให้ผู้ศึกษาเห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจถึงเยาวชนและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง จึงเห็นสมควรศึกษา ทศนคติของเยาวชนมุสลิมและภาคประชาสังคมกับกรณีการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายู ของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาทัศนคติในการแสดงอัตลักษณ์มลายูของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี กรณีการ แสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของภาคประชาสังคมที่มีต่อการแสดงออกในอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี กรณีการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อเสนอแนะการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมต่อภาคส่วนต่าง ๆ ในการ สร้างความเข้าใจและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เน้นการศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในการจัดกิจกรรมในเทศกาลฮารีรายอ อีดีลฟีตรี จัดกิจกรรม MELAYU RAYA 2022 ณ หาดवासกรี ตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ในมุมมองวิธีการในการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลของสิ่งที่ศึกษาที่มีผลต่ออัตลักษณ์ได้อย่างกระจ่างชัดยิ่งขึ้น โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนรวม 12 คน ได้แก่ เยาวชนแกนนำและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม (9 คน) และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม (3 คน)

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การศึกษานี้ทำให้เข้าใจถึงทัศนคติในการแสดงอัตลักษณ์มลายูของเยาวชนมุสลิม รวมถึงทราบและเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติของภาคประชาสังคมที่มีต่อการแสดงออกในอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ต่อกรณีการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี และได้มีข้อเสนอแนะเป็นประโยชน์ต่อภาคส่วนต่าง ๆ ในการส่งเสริมการแสดงออกถึงอัตลักษณ์มลายูเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาเรื่อง ทัศนคติของเยาวชนมุสลิมและภาคประชาสังคมกับกรณีการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และอัตลักษณ์มลายู (Identity) แนวคิดประชาสังคม (Civil Society) แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม (Multi-cultural) และแนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนและเยาวชนมุสลิม (Youth and Muslim Youth) ดังรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

ความหมายของอัตลักษณ์ (Identity)

อัตลักษณ์ ในคำภาษาอังกฤษ Identity มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน คือ Identities มีความหมายในภาษาอังกฤษสองนัย คือ 1) ความเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มอื่น ๆ การตีความหมายเหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุมคือความคล้ายคลึงและความแตกต่าง (ประสิทธิ์ ลีปรีชา, 2546)

คำว่า "อัตลักษณ์" ในภาษาไทยนำมาจากภาษาบาลีว่า "อตุต" รวมกับคำว่า "ลักษณะ" โดยที่"อัตตะ" มีความหมายว่าตัวตน ของตน ส่วน"ลักษณะ" หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการให้คำนิยามและตีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้มีความเป็นสากลแต่เป็นความหลากหลาย

ทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ได้ ทำให้เกิดการยอมรับ ซึ่งพหุลักษณะทางสังคม ซึ่งไม่เหมือนเดิม เหมือนกับเอกลักษณ์ในค่านิยมสมัยแรก ๆ ที่เป็นการสร้างเพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมเท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่างจริงจัง (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2547)

อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า "ฉันคือใคร" ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ "ฉันเป็นใคร" ในสายตาของคนอื่น (นัทธัญ ประสานนาม, 2550)

นัตตา วีระวิทยานุกูล (2543) ได้กล่าวว่าผู้ชายและผู้หญิง ต่างก็มีอัตลักษณ์ของตัวเองหรือเรียกว่ามีอัตลักษณ์ทางเพศคือการที่เรารับรู้ตัวตนหรือตัวเราเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย และความเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็กำหนดบทบาทให้แก่เรา ทำให้เรารู้ว่าจะดำเนินชีวิตและดำเนินความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราอย่างไร อัตลักษณ์ทางเพศเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการจากระบบสังคมที่มีการผลิตซ้ำของวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ ซึ่งแนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดของกลุ่มสตรีนิยมที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ในขณะที่ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2545) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์ว่า หมายถึงสิ่งที่รู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกันและทำให้แตกต่างจากคนอื่นหรือพวกอื่น อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม ส่วน อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546) ได้ให้ความหมายว่า อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเด่นที่กลุ่มชนตระหนักแล้วรักษาเอาไว้ อีกทั้งยังสามารถสร้างใหม่ได้ สามารถปรับเปลี่ยนได้ เช่น ประเพณี อาหาร อาคารบ้านเรือน ความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ หรือสิ่งที่แสดงความเป็นตัวเองหรือลักษณะที่แสดงถึงความเป็นตัวเอง อัตลักษณ์ในทางจิตวิทยาสังคม หมายถึง ความสำนึกของแต่ละบุคคลว่าตัวเองมีความแตกต่างจากบุคคลอื่นอย่างไร ส่วนในทางจิตวิทยาการแพทย์ หมายถึง ลักษณะครึ่งหนึ่งของแต่ละบุคคลซึ่งแสดงออกต่อผู้อื่น เป็นลักษณะเฉพาะที่จะช่วยให้ผู้อื่นสามารถบ่งชี้บุคคลใดๆ ได้ สำหรับในทางสังคมวิทยา อัตลักษณ์ของบุคคลเป็นตัวตนของบุคคล เป็นการที่บุคคลมองตัวตนของเขาเองว่าเป็นอย่างไร และการที่บุคคลอื่นในสังคมมองเขาอย่างไร (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2546)

อัตลักษณ์ว่าแบ่งได้เป็น 2 ประเภท (สุจรรยา โชติช่วง, 2554) ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงการรู้จักตนเองการรับรู้ตนเอง การยอมรับตนเอง ความมั่นใจในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง และ 2) อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงผลของการขัดเกลาทางสังคม กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและระบบการศึกษา ทั้งนี้สิ่งที่แสดงออกมาจะปรากฏในรูปของวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และแบบแผนพฤติกรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ หมายถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกันบ่งบอกถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวหรือเป็นพวกเดียวกันกลุ่มเดียวกัน อัตลักษณ์มี 2

ประเภท คืออัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม อัตลักษณ์ นั้นมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าเอกลักษณ์ คำว่าอัตลักษณ์นี้อธิบายในภาพรวมของบุคคล สังคม เชื้อชาติ ศาสนา แต่เอกลักษณ์มีความหมายในทางเปรียบเทียบ ต้องการเป็นหนึ่งเดียวและต้องมีจุดเด่นจริง ๆ แต่คำว่าอัตลักษณ์ไม่ต้องเป็นจุดเด่นมากก็ได้ เพียงแค่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวตนของสิ่งนั้นและอัตลักษณ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามยุคสมัยอย่างไม่จำกัด สามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และองค์ประกอบสำคัญได้ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์	องค์ประกอบสำคัญ
1. อัตลักษณ์ส่วนบุคคล	การรู้จักตนเอง การรับรู้ตนเอง การยอมรับตนเอง ความมั่นใจในตนเอง และความภาคภูมิใจในตัวเอง ความมีตัวตนในรูปแบบของสถานะของบุคคล เพศ สภาพ ตำแหน่ง หน้าที่ บทบาททางสังคม ฯลฯ
2. อัตลักษณ์ทางสังคม	สิ่งที่แสดงออกถึงผลของการขัดเกลาทางสังคม กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และระบบการศึกษา สิ่งที่แสดงออกมาจะปรากฏในรูปวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และแบบแผนพฤติกรรม
3. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	1) โลกทัศน์ (Worldview) 2) แบบแผนของบรรทัดฐาน (Normative Pattern) 3) ระบบรหัส (Code System) 4) ความสัมพันธ์ ที่บุคคลได้รับรู้ (Perceived Relation)
4. อัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม	1) ระดับปัจเจก 2) ระดับครอบครัว 3) ระดับชุมชน 4) ระดับชนชั้น 5) ระดับรัฐชาติ
5. 5. อัตลักษณ์กับการเคลื่อนไหวทางชาติพันธุ์	1) กลุ่มชาติพันธุ์ที่เคลื่อนไหวถูกผนวกสู่สังคมโลกอย่างหลวมๆ 2) กลุ่มที่ถูกผนวกอย่างเต็มที่หรือเกือบเต็มที่ในระบบทุนนิยมโลก 3) กลุ่มที่ถูกผนวกสู่ระบบโลกอย่างมากเช่นกัน ทว่ารูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมยังคงถูกสงวนรักษาไว้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม

สังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายทางชาติพันธุ์ มีความแตกต่างทางด้านภาษา วิถีชีวิตการนับถือศาสนา เรียกสังคมที่มีลักษณะเช่นนี้ว่า พหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ (ดุสิต หวันเหล็ก, 2552) กล่าวถึงลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรมไว้ว่า "การที่คนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน แต่ก็มาอยู่รวมกันในบริเวณเดียวกัน ลักษณะอย่างนี้เรียกว่า สังคมพหุวัฒนธรรม และบรรพต วีระชัย (2517) ได้ให้กรอบแนวคิดลักษณะสังคมที่มีความหลากหลายเป็นสังคมที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ (1) มีหลายเชื้อชาติ หลายศาสนาปะปนอยู่ร่วมกันในชาติเดียวกัน (2) มีวัฒนธรรมหรืออนุวัฒนธรรมของเชื้อชาติหรือศาสนาแตกต่างกัน (3) มีการขัดแย้งกันในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนา (4) มีบางกลุ่มในเชื้อชาติหลายศาสนา หลายวัฒนธรรมที่ครองอำนาจอยู่จากองค์ประกอบของพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าสังคมพหุวัฒนธรรมมีปรากฏการณ์ที่ทั้งสองวัฒนธรรมต้องมาสัมพันธ์กันซึ่งมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

กล่าวโดยสรุป พหุวัฒนธรรม หมายถึงการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีความแตกต่างทางด้านภาษา วิถีชีวิต และการนับถือศาสนา จะต้องอาศัยการปรับตัว การผสมผสานวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม บางครั้งอาจมีความขัดแย้งทางวัฒนธรรมซึ่งไม่ใช่วัฒนธรรมขัดกัน แต่เป็นเรื่องของคนในสังคมขัดแย้งกันและโดยทั่วไปความขัดแย้งดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรม จึงมักสรุปกันว่า เป็นความขัดแย้งของวัฒนธรรม (สุพัตรา สุภาพ, 2552) ในขณะที่ อมรา พงศาพิชญ์ (2542) อธิบายว่า ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเกิดจากการแพร่กระจายและการสังสรรค์ทางวัฒนธรรม ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมจะไม่เกิดขึ้นหากกลุ่มชาติพันธุ์มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อและภาษาพูดร่วมกัน และต้องมีแนวทางให้ทุกกลุ่มในสังคมถือปฏิบัติและยอมรับความแตกต่างตลอดทั้งเคารพซึ่งกันและกันในการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนและเยาวชนมุสลิม

เยาวชน ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษ “Adolescence” มีรากศัพท์เดิมมาจากภาษาละตินคือ “Adolescere” ซึ่งหมายถึงการเจริญเติบโตหรือการเจริญเติบโตเพื่อไปสู่วุฒิภาวะ (กุลกนก มณีวงศ์ และวรภัฏญา ชมพูมิ่ง, 2543) อายุประมาณ 12–15 ปี คำว่าวัยแรกรุ่น แปรจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Puberty” มีรากศัพท์จากภาษาละติน คือ “Puberta” ซึ่งหมายถึง การเจริญเติบโตเป็นหนุ่มสาว เปลี่ยนสภาวะร่างกาย จากเด็กชายเด็กหญิง ร่างกายเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่เกือบเต็มที่ทุกส่วน ลักษณะในช่วงนี้เป็นช่วงเปลี่ยนวัยของชีวิตทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเด็กวัยรุ่นเป็นต้นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ตามมา เช่นด้านอารมณ์ ลักษณะสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น สมรรถภาพทางสมอง ค่านิยม ทักษะคิด ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง เป็นต้น (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545) พัฒนาการโดยทั่วไปของวัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยที่สิ้นสุดของการเป็นเด็ก เป็นวัยกึ่งกลางของความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงอยู่ในช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ที่จะต้อง

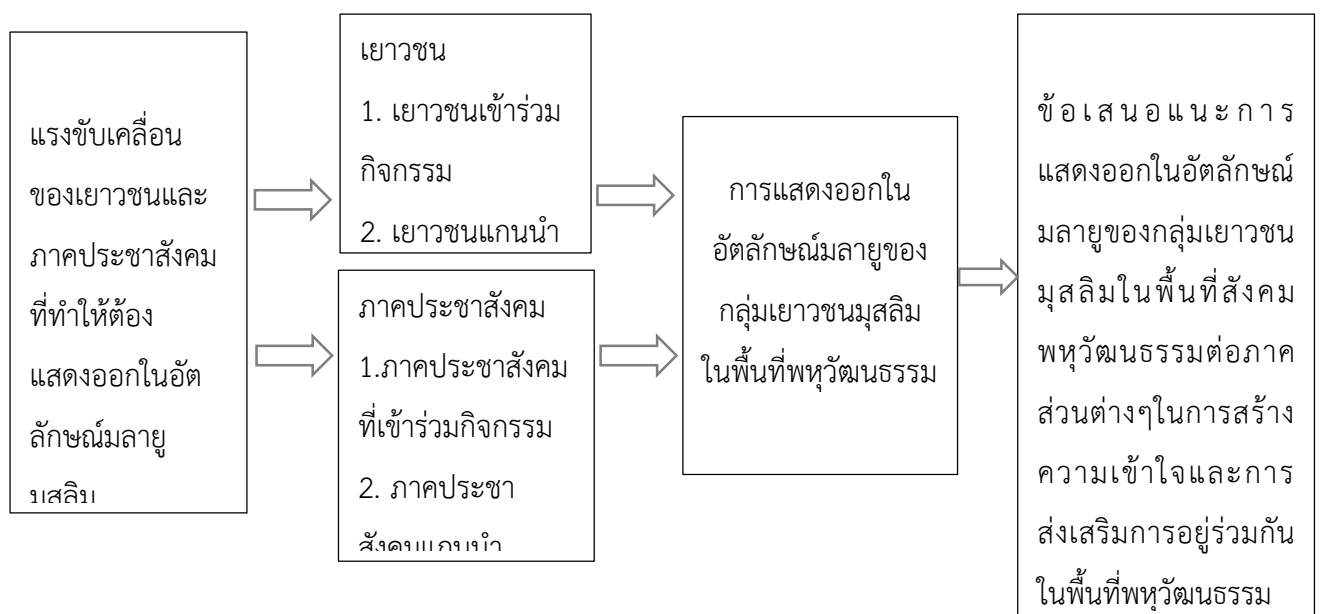
ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมากในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสังคม ดังนั้น การเข้าใจถึงธรรมชาติของวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่าง

เยาวชนมุสลิม วัยหนุ่มสาวเป็นช่วงที่มีพลังทางกายและทางใจ มาก จึงมีโอกาสสะสมประสบการณ์ ความรู้และพัฒนาตนเองมากกว่าวัยอื่น เป็นช่วงที่มนุษย์มีจินตนาการอันกว้างไกล เปิดโอกาสให้มีแนวคิดและความหวังที่ดีเด่น เยาวชนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างบุคลิกภาพที่เข้มแข็ง เยาวชนมีความพร้อมที่จะรับคำแนะนำจากบุคคลที่เขาไว้วางใจ จึงเป็นข้อสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้คนในสังคม

เรื่องที่ต้องให้ความสำคัญต่อวัยรุ่นมุสลิมคือเรื่องของเวลาและการดำเนินชีวิต ซึ่งวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่ มีพลังด้านร่างกายและจิตใจมีศักยภาพสูง และมีความพร้อมที่จะศึกษาหาความรู้ เพราะในช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่มี เวลาว่างกว่าวัยอื่น เนื่องจากยังไม่ต้องมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบนอกจากการศึกษาและดูแลตัวเอง ทำให้มี โอกาสในการสร้างผลงานที่มีแนวคิดที่ดีและพัฒนาชีวิต ทั้งนี้ผู้ปกครองและสังคมมีส่วนช่วยในการพัฒนาชีวิต ของพวกเขาได้ และเยาวชนส่วนมากมีความพร้อมที่จะรับคำแนะนำจากบุคคลที่เขาให้ความไว้วางใจโดยไม่มี การวิเคราะห้ ซึ่งท่านศาสดามุฮัมมัด ได้บอกไว้คือเรื่องเกี่ยวกับหลักการยึดมั่น (อะกีดะฮฺ) และหลักการศรัทธา มั่น (อีมาน) โดยตรง โดยเฉพาะการ ตอบแทน ในวันสันโลก (กียามะฮฺ)

ดังนั้น ในการศึกษาทัศนคติของเยาวชนมุสลิมและภาคประชาสังคมกับกรณีการแสดงออกใน อัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ ในการศึกษา ได้แก่เยาวชนมุสลิมที่เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลฮารีรายอ อีติลฟิตรี จัดกิจกรรม MELAYU RAYA 2022 ณ หาดवासกรี ตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง มีเกณฑ์นำมาพิจารณา 3 ประการ คือ สถานที่ เวลา และแบบแผนการแสดงออกซึ่งความหมายของประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล (Steeves. 2547, อ้างถึงใน ชาย โพธิสิตา, 2562) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์การรุมข่มขืนของเด็กและเยาวชน บริเวณหาดวาสุกรี ตำบลตะลุมพันธ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น เยาวชน ผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นเยาวชนแกนนำในการรวมกลุ่มและเยาวชนจากสถาบันการศึกษา จำนวน 9 คน แกนนำภาคประชาสังคมที่เป็นผู้จัดการกิจกรรมและเป็นผู้ที่ถูกเรียกเข้าไปให้ข้อมูลในคณะกรรมการทหาร สถาปนาผู้แทนราษฎร หลังจากการจัดกิจกรรม จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งได้มาจากการศึกษาทฤษฎี หลักการ หรือประเด็นสำคัญที่ต้องการศึกษา และตรวจสอบแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการจำนวน 3 คน

วิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการ ภาคประชาสังคม ร่วมกับการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และการนำข้อมูลดังกล่าวมาเรียบเรียง วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุป ข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์และติดต่อผู้ให้ข้อมูลเพื่อนัดหมาย ก่อนการสัมภาษณ์จะทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ก่อนสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและขออนุญาตบันทึกเสียงร่วมกับการจดบันทึกด้วย ผู้ศึกษาได้อ่านต้นฉบับสัมภาษณ์เพิ่มเติมและสิ้นสุดเมื่อข้อมูลที่ได้มีความอิ่มตัว ไม่มีเนื้อหาที่แปลกใหม่จากที่เป็นอยู่

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (Miles and Huberman. 1994, อ้างถึงใน ชาย โพธิสิตา, 2562) ได้แก่ 1. จัดการข้อมูลที่ได้มาจากเก็บข้อมูลภาคสนาม 2. การแสดงข้อมูล คือ การนำเอาข้อมูลที่ได้อ่านแล้วมาจำแนกเป็นกลุ่ม ๆ ตามประเด็นเนื้อหา และ 3. การอธิบายข้อมูล คือ การอธิบายข้อค้นพบทั้งหมดและสังเคราะห์คำอธิบายเป็นความรู้ที่ใช้ได้กับเรื่องที่ศึกษา

สรุปผลการศึกษาวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนหนึ่งรับรู้ข่าวสารจากการบอกต่อ จากการชักชวนของรุ่นพี่ เพื่อนๆ และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ Facebook ของ Civil Society Assembly For Peace : CAP ในการจัดกิจกรรมการประสานงานไปยังคนที่รู้จักกัน เนื่องจากมีเครือข่ายภาคประชาสังคมในพื้นที่ และใช้ LINE หรือแอปพลิเคชันอื่น ๆ เยาวชนส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นการเฉลิมฉลองในเทศกาลฮารีรายอและบางส่วนไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นลักษณะตามเพื่อน ๆ ที่ชวนมาร่วมกิจกรรม โดยมีการรวมตัวใน

หมู่บ้านและอำเภอก่อนการเคลื่อนตัวไปยังสถานที่จัดงาน ประกอบกับสถานการณ์โควิดระบาด เยาวชนไม่ได้มีกิจกรรมร่วมกันเป็นระยะเวลา 2- 3 ปีแล้ว ดังนั้นการชักชวนให้มาทำกิจกรรมจึงเป็นไปอย่างสะดวกและง่าย

2. ภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมกิจกรรมและภาคประชาสังคมที่เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมต้องการให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเองและต้องการให้ภาครัฐเข้าใจในอัตลักษณ์มลายู โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนแต่งกายชุดมลายู ต้องการรักษาวัฒนธรรมถิ่น และไม่ต้องมีการการเป็นวัฒนธรรมเดียว ส่วนเหตุผลที่จัดที่หาดวาสุกรี อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เนื่องจากเป็นจุดกึ่งกลางในการเดินทาง การไปมาสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันนอกจากนี้ ยังเป็นสถานที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี เหมาะสมกับการใช้จัดกิจกรรมที่มีคนรวมตัวกันมากๆ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด และบรรยากาศร่มรื่น พื้นที่มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ สามารถลดความแออัด มีความปลอดภัยในการจัดกิจกรรม สามารถป้องกันอุบัติเหตุโดยประสานและได้รับอนุญาตจากผู้นำในท้องถิ่นที่อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม และสถานที่เหมาะสมในการรวมคนจำนวนมาก ทั้งนี้อัตลักษณ์ที่แกนนำต้องการให้แสดงออก ได้แก่ การแต่งกายชุดมลายูที่ถูกต้อง การแสดงของมลายู เช่น ปันจักสีลัต ดนตรีมลายู บทกวีมลายู และการกล่าวคำสัจยปฏิญาณ กิจกรรมที่จัดเพื่อต้องการให้เยาวชนรักและหวงแหนในแผ่นดินเกิดที่ถือกำเนิดในความเป็นมลายู และเชื่อว่าเยาวชนคือความหวังของสันติภาพ

การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย

1. ทักษะคติในการแสดงอัตลักษณ์มลายูของเยาวชนมุสลิมในการเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนหนึ่งรับรู้ข่าวสารจากการบอกต่อในระดับพื้นที่ซึ่งเป็นลักษณะปัจเจกบุคคลที่มีระดับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมขั้นพื้นฐานเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ที่มีการรวมตัวกันง่ายเป็นวัฒนธรรมเดียวกัน สามารถชักชวนของรุ่นพี่รุ่นน้องและเพื่อนๆ เข้าร่วมกิจกรรมได้โดยง่าย ประกอบกับมีการใช้การสื่อสารสมัยใหม่ โซเชียลมีเดีย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เข้าถึงง่ายและสะดวกสบาย และพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นการเฉลิมฉลองในเทศกาลอารีรายอ ซึ่งคณะผู้จัดได้วางแผนให้เยาวชนในแต่ละพื้นที่ได้เสนอความเห็นเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของแต่ละพื้นที่ในหมู่บ้าน แล้วไปรวมกันระดับอำเภอ โดยการแต่งกายชุดมลายูสีเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการรวมตัวกันก่อนมีการเคลื่อนตัวไปยังสถานที่จัดงาน ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่เดินทางไปมาสะดวก ทั้งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบกับสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด เยาวชนไม่ได้มีกิจกรรมร่วมกันเป็นเวลานาน ประมาณ 2- 3 ปี แล้ว การชักชวนให้มาร่วมทำกิจกรรมจึงเป็นไปได้โดยง่าย

2. ทักษะคติของภาคประชาสังคมที่มีต่อการแสดงออกในอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูในพื้นที่จังหวัดปัตตานี กรณีการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี ภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมกิจกรรมและภาคประชาสังคมที่เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรม ต้องการให้

ผู้เข้าร่วมเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเอง และต้องการให้ภาครัฐเข้าใจในอัตลักษณ์มลายู โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนแต่งการชุดมลายู ทั้งนี้เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกได้ง่ายสื่อสารได้เข้าใจผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติได้และเต็มใจที่จะแสดงอัตลักษณ์เป็นอัตลักษณ์ทางสังคม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นที่ยอมรับได้ง่าย ภาคประชาสังคมต้องการรักษาวัฒนธรรมถิ่นดั้งเดิมให้คงอยู่ตลอดไป ต้องการรักษาอัตลักษณ์มลายูมุสลิมดั้งเดิมให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง และไม่ต้องการการเป็นวัฒนธรรมเชิงเดี่ยวที่ภาครัฐพยายามให้เป็นแบบเดียวกันทั้งประเทศ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วสังคมไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เยาวชนแกนนำภาคประชาสังคมแกนนำอาจเข้าใจผิดว่ารัฐดำเนินการเพื่อกินอัตลักษณ์วัฒนธรรมของพวกเขา ขณะที่ภาครัฐก็กังวลว่าการรวมตัวแสดงอัตลักษณ์เป็นลักษณะที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ทั้งนี้ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม จะต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันว่าอัตลักษณ์ใดที่ควรรักษา อัตลักษณ์ใดที่ควรแสดงออก โดยพิจารณาอัตลักษณ์ที่เหมาะสมให้สามารถแสดงออกได้ การแสดงออกที่มีการแต่งกายชุดมลายูที่ถูกต้อง ดังนั้นในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก็สามารถชี้แนะให้เยาวชน แต่งกายแบบมลายูที่ถูกต้อง การแสดงของอัตลักษณ์มลายู โดยการแสดงป็นจักสีลิตแต่ละพื้นที่ ที่ใดมีความโดดเด่น สามารถพัฒนาส่งเสริมให้เป็นการแสดงระดับชาติ ระดับอาเซียน ทั้งนี้เยาวชนจะได้พัฒนาความสามารถของตนเองใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และสามารถสร้างสรรค์การแสดงให้เป็นอัตลักษณ์ประจำถิ่นได้ สู่ระดับภูมิภาคและสู่ระดับสากล สำหรับดนตรีมลายูเป็นดนตรีที่ไพเราะมากหากได้รับการพัฒนายังจะเป็นดนตรีที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางเพราะเป็นดนตรีระดับภูมิภาคอาเซียนที่มีทั่วไปทั้งในไทย มาเลเซีย อินโดเนเซีย และบรูไน สำหรับบทกวีมลายูก็เช่นเดียวกัน เป็นบทที่ทำให้เยาวชนและประชาชนรักในอัตลักษณ์ความเป็นมลายูความเป็นมุสลิมที่ถูกต้องลึกซึ้ง ส่วนการกล่าวคำสัตย์ปฏิญาณนับเป็นสิ่งที่ดีเพื่อความเป็นหนึ่งเดียว (Unity) ความรัก ความสามัคคีของเยาวชน ทั้งหมดเพื่อให้เยาวชนรักและหวงแหนในแผ่นดินเกิด ถือกำเนิดในความเป็นมลายู และเชื่อว่าเยาวชนคือความหวังของสันติภาพ นับเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ มีดังนี้

1. นโยบายของรัฐควรต้องเอื้อให้ประชาชนทุกเชื้อชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถจัดกิจกรรมที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ได้อย่างเท่าเทียมกันและควรสื่อสารให้คนภายนอกเข้าใจความเป็นมลายูและส่งเสริมความเป็นมลายูในพื้นที่อันเป็นทุนทางสังคมที่สามารถต่อยอดเป็นทุนทางเศรษฐกิจได้
2. การกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์วัฒนธรรมมลายู รัฐควรต้องศึกษาหลักศาสนาและวัฒนธรรมมลายูที่ถูกต้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ในพื้นที่ก่อนนำกฎหมายไปบังคับใช้
3. ความต่อเนื่องในการแก้ปัญหา รัฐจะต้องแก้ปัญหาให้ต่อเนื่องโดยให้ผู้นำในพื้นที่มีส่วนร่วมแก้ปัญหาจะต้องเข้าใจปัญหาที่แท้จริง และถ่ายทอดปัญหา กระบวนในการแก้ปัญหา ให้ผู้นำคนต่อไปทราบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4. รัฐจะต้องไม่บังคับใช้วัฒนธรรมเชิงเดียวไปกดทับวัฒนธรรมมลายู แต่ควรส่งเสริมให้อัตลักษณ์มลายูมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ อันจะส่งผลถึงความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่

5. ควรส่งเสริมให้เยาวชนได้ทำกิจกรรมร่วมกันให้มากขึ้น อันเป็นการสร้างความรักความสามัคคี ความเป็นหนึ่งเดียว ป้องกันปัญหาการมั่วสุมและลดปัญหาการติดยาเสพติด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนและประชาชนในพื้นที่ที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป มี 3 ประการ คือ 1. ควรศึกษากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ให้กับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่พิเศษสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2. ควรศึกษานโยบายความมั่นคงของรัฐที่มีต่อสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีความต่อเนื่องหรือไม่เพราะเหตุใดและศึกษาแนวทางแก้ไข และ 3. ควรศึกษาทัศนคติของภาครัฐ กับกรณีการแสดงกับกรณีการแสดงออกในอัตลักษณ์มลายูของกลุ่มเยาวชนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมสายบุรี จังหวัดปัตตานี

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ. (2544). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพรสโปรดักส์. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. “ทักษะสังคม” พื้นฐานอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข. จากเว็บไซต์

<http://www.kriengsak.com/node/1288>. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2565.

คอลัฟ ต่วนบุละ และคณะ. (2559). การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้กับสิทธิเสรีภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา. (รายงาน การวิจัย) : สถาบันพระปกเกล้า. ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2547ก). อัตลักษณ์ วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง. สืบค้นจาก

<http://www.soc.cmu.ac.th/wsc>.

ชาย โปธิสิตา. (2549) ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

โชคชัย วงศ์ธานี. (2555). ความหลากหลายที่ไม่หลากหลาย: การจัดการในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ กรุงเทพมหานคร. อมรินทร์ พริ้นติ้ง. ต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เขมชาติ เทพไทย (บ.ก.) มิติววัฒนธรรมประวัติศาสตร์และภาพอนาคต คืบสู่สันติจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม

ชูไวบะห์ โต๊ะตางหยง. (2561). อัตลักษณ์ และการรักษาอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายมลายู ที่ย้ายถิ่นมาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา ชุมชนมุสลิม เสรีไทยซอย 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ณรงค์ เส็งประชา. (2532). พื้นฐานทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ ฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ดุสิต วัฒนเหล็ม. (2552). การพัฒนาแนวคิดวัฒนธรรมสมานฉันท์ของสังคมพหุวัฒนธรรมตามทฤษฎีของ
ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลา:
มหาวิทยาลัยทักษิณ.

นันทา วีระวิทยานุกูล.(2544). สตรีศึกษา 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและ
ประสานงานสตรีแห่งชาติ. สำนักปลัดนายกรัฐมนตรี.

นิธิ เอียวศรีวงศ์และคณะ. (2550). มลาญศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาชนมลายูมุสลิมในภาคใต้. พิมพ์
ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :/สำนักพิมพ์อมรินทร์.

บรรพต วีระชัย. (2517). สังคม มานุษยวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท

บุศรินทร์ แปนนะ. (2556). ความเป็นมลายูมุสลิม : อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาในอำเภอเบตง จังหวัด
ยะลา (รายงานการวิจัย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประเดิม แพทย์ยังชี. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลท่า
หลวง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี(รายงานการวิจัย). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ
พรรณี

ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2547). การสร้างและสืบต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. ใน วาทกรรมอัต ลักษณ์.
กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรีนติ้งเฮ้าส์.

ศุภฤกษ์ การะเกตุ. (2565). การจัดการความขัดแย้งจากการดำเนินงานโครงการพัฒนาของรัฐ : กรณีศึกษา
โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมทะเล ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (รายงานการวิจัย).
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2542). การขัดเกลาทางสังคมในครอบครัวไทยปัจจุบัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยมหิดล. คณะสังคมศาสตร์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ :
สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อัปดุลลอฮ์มาลิก หมัดหะเร. (2556). การดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งวิถีแห่งศาสนาอิสลามของผู้นำมุสลิมในสาม
จังหวัดชายแดนภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์ : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด = Identity.

กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

เอกรินทร์ ต่วนศิริ. (2553). การเมืองแห่งอัตลักษณ์ : ความหลากหลายและพลวัตของ

“มลายูมุสลิมปัตตานี” ใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์

อมรา พงศาพิชญ์. (2542). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา. กรุงเทพฯ ฯ
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.